

from the British Society of Criminology at its Annual Conference, Cardiff, 29 June 2009. *British Society of Criminology Newsletter*, 64, 5-10.

___ & TAYLOR, L. (1972). *Psychological Survival: The Experience of Long-Term Imprisonment*. Harmondsworth: Penguin.

___ & TAYLOR, L. (1975). From Psychopaths to Outsiders: British Criminology and the National Deviancy Conference. In H. BIANCHI, M. SIMONDI & I. TAYLOR (eds.), *Deviance and Control in Europe. Papers from the European Group for the Study of Deviance and Social Control*. Londen: John Wiley & Sons, 3-33.

___ & TAYLOR, L. (1976). *Escape Attempts*. Londen: Allen Lane.

___ & TAYLOR, L. (1977). Talking about prison blues. In C. Bell & H. Newby (eds.), *Doing Sociological Research*. Londen: George Allen and Unwin, 67-86.

___ & TAYLOR, L. (1978). *Prison Secrets*π. Londen: National Council for Civil Liberties & Radical Alternatives to Prison.

___ & GOLAN, D. (1991). *The Interrogation of Palestinians During the Intifada: Ill-Treatment, 'Moderate Physical Pressure' or Torture?* Jerusalem: B'Tselem, The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories.

___ & GOLAN, D. (1992). *The Interrogation of Palestinians During the Intifada: Follow-up to March 1991 B'Tselem Report*. Jerusalem: B'Tselem, The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories.

DAEMS, T. (2009). Boekbespreking: D. DOWNES, P. ROCK, C. CHINKIN & C. GEARTY (eds.), *Crime, Social Control and Human Rights. From Moral Panics to States of Denial, Essays in Honour of Stanley COHEN*. *Panopticon*, 30(5), 76-81.

___ (2014). De sociologie van ontkenning. In L. PAUWELS & G. VERMEULEN (eds.), *Update in de criminologie VII*. Antwerpen: Maklu, 156-174.

HUDSON, B. (2013). Professor Stanley COHEN: an appreciation. *Criminal Justice Matters*, 92(1), 40.

LEMERT, E.M. (1967). *Human Deviance, Social Problems and Social Control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

MATZA, D. (1969). *Becoming Deviant*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

McMAHON, M. & KELLOUGH, G. (1987). An interview with Stanley COHEN. *Canadian Criminology Forum*, 8, 132-149.

SPARKS, R. (2014). In memoriam: Barbara HUDSON. *Punishment & Society*, 16(2), 223-224.

YOUNG, J. (2013). Early days. *Crime, Media, Culture*, 9(2), 197-201.

CRIMINOLOGIE EN METHODOLOGIE / CRIME & CRIMINAL JUSTICE STATISTICS & METHODOLOGY

**Contact (houden) met kwetsbare jongeren in een follow-up onderzoek
Facebook en sms onder de loep genomen**

SHARON VAN AUDENHOVE^a
& FREYA VANDER LAENEN^b

^a Assistent, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent (correspondent: Sharon.VanAudenhove@UGent.be).

^b Docent, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent.

1. Inleiding

Het behouden van contact met respondenten is één van de grootste uitdagingen in longitudinaal onderzoek, in het bijzonder wanneer het gaat om een kwetsbare onderzoekspopulatie (SMITH FOWLER, AUBRY & SMITH, 2004). De literatuur heeft

reeds uitgebreid aandacht besteed aan diverse tracking procedures bij kwetsbare groepen die uitval tot een minimum kunnen beperken, zoals het beschikken over en updaten van de contactgegevens van de respondent en significante anderen (WALTON, RAMANATHAN & REISCHL, 1998; WILLIAMS *et al.*, 2006). De traditionele tracking procedures houden weinig rekening met de mogelijkheden van technologische vooruitgang. Het gebruik van sms en sociale netwerksites (SNS), zoals Facebook, als tracking procedures in longitudinale studies is immers beperkt. Het gebruik van sms als tracking procedure werd in één longitudinaal onderzoek teruggevonden: BERRY en BASS (2012) sms'ten studenten wanneer ze niet (meer) reageerden op e-mails. Enkele follow-up onderzoekers hebben SNS gebruikt om 'verloren' respondenten te lokaliseren nadat een combinatie van traditionele tracking procedures

hadden gefaald (MASSON *et al.*, 2013; MYCHASIUK & BENZIES, 2011). In de literatuur zijn geen studies gevonden die sms en SNS doelgericht van bij de aanvang van de studie hebben gebruikt om het contact met de respondenten doorheen de onderzoeksfases te behouden.

In deze bijdrage zal dan ook de bruikbaarheid van sms en Facebook – gebruikt van bij de start van de studie – bij een kwetsbare populatie onderzocht worden.¹

2. Onderzoeksdesign

De centrale inhoudelijke doelstelling van het doctoraatsonderzoek is het verwerven van inzicht in het toekomstperspectief van jongeren in de bijzondere jeugdbijstand van 17 jaar en ouder die weldra de zorg (kunnen) verlaten om een zelfstandig leven op te bouwen.

Om de transitieperiode in kaart te kunnen brengen, werd een follow-up onderzoek opgezet. Bij de eerste fase verbleef de jongere in de bijzondere jeugdbijstand; de tweede fase volgt minstens 18 maanden na de eerste fase. Tijdens de eerste fase van de follow-up werd de jongere twee keer bevestigd met een interval van maximaal zes weken:

- Eerste interview: tijdens het eerste contact werd de jongere kort bevestigd over zijn toekomstperspectief. Er werd slechts één vraag gesteld: 'Hoe zie jij de toekomst?' Op die manier kwamen de prioriteiten van de jongere zelf naar boven drijven. Op het einde van dit interview werden de contactgegevens (e-mailadres en gsm-nummer) van de jongeren verzameld. Er werden nog geen contactgegevens gevraagd aan jongeren in de gemeenschapsinstelling omdat de vertrouwensband tussen de onderzoekster en de jongeren na het eerste interview nog te fragiel was.

- Tweede interview: na maximaal zes weken werd de jongere opnieuw bevestigd. De onderzoekster startte het tweede interview steeds met de prioriteiten die de jongere tijdens het eerste interview had aangehaald. Vervolgens kwamen andere, nog niet aangehaalde, levensdomeinen aan bod. De eerder verkregen contactgegevens werden na het tweede interview geverifieerd. De contactgegevens van de jongeren in de gemeenschapsinstelling werden gevraagd. Verder werd de gebruikersnaam van de jongeren en hun Facebook-profiel gevraagd. De onderzoekster bezorgde elke jongere een informatiekaart met de naam en de contactgegevens (het gsm-nummer en het werkgerelateerd e-mailadres) van de onderzoekster. Ten slotte werd de naam, het type relatie, het telefoonnummer en het adres gevraagd van drie significante anderen ('consent to be contacted'-formulier).

De interviews van de eerste onderzoeksfase vonden plaats van juni 2011 tot oktober 2013. Eenenzeventig jongeren hebben de eerste onderzoeksfase (beide interviews) doorlopen. De tweede fase van de follow-up is gestart in mei 2013. Deze bijdrage is gebaseerd op het gebruik van sms en Facebook om het contact te blijven houden in functie van follow-up.

3. Onderzoeksresultaten

3.1. Het hercontacteren van de jongeren na het eerste interview

Het tweede interview vond maximaal zes weken na het eerste interview plaats. We kunnen spreken van een lage drop-out van jongeren tussen de twee interviews: 71 (van de 78) respondenten (91%) zijn met succes gelokaliseerd; daarenboven waren ze allen bereid deel te nemen aan het tweede interview. Slechts zeven jongeren zijn bij het tweede interview uit het gezichtsveld van de onderzoekster verdwenen: twee jongeren reageerden niet op de (herhaaldelijke) boodschappen via gsm en/of e-mail; vijf jongeren, die ten tijde van het eerste interview in de gemeenschapsinstelling verbleven, waren de instelling

¹ Deze methode wordt gebruikt binnen een doctoraal proefschrift naar de verwachtingen rond en ervaringen met de transitie naar de volwassenheid van jongeren in de bijzondere jeugdbijstand (e.g. VAN AUDENHOVE & VANDER LAENEN, 2014). De onderzoekssettings bestaan uit private voorzieningen in de bijzondere jeugdbijstand in Oost-Vlaanderen en een gemeenschapsinstelling.

ontvlucht of hadden door de jeugdrechter een andere maatregel opgelegd gekregen, waardoor ze niet meer te lokaliseren waren.

Omdat de onderzoekster de bruikbaarheid van sms als tracking procedure onder de loep wilde nemen, besloot de onderzoekster de jongeren eerst te contacteren via sms, vooraleer telefonisch contact op te nemen en te e-mailen. Het gebruik van sms was, zo bleek, een succesvolle tracking procedure in deze onderzoeksfase: de onderzoekster heeft bij 92% van de jongeren (48 van de 52 jongeren)² afspraken gemaakt rond een tweede interview via een sms-conversatie. Alle jongeren sms'ten binnen de 12 uur terug naar de onderzoekster. De overige vier jongeren werden via e-mail gecontacteerd, omdat ze niet reageerden op sms'en en pogingen om hen telefonisch te bereiken ook mislukten.

3.2. *Het onderhouden van contact in de follow-up periode (na het tweede interview)*

3.2.1. VRIENDEN WORDEN OP FACEBOOK

De onderzoekster heeft, zoals NWADIOKO *et al.* (2011) en MYCHASIUK & BENZIES (2011) adviseerden, een apart Facebook-account aangemaakt en de strengste privacy-instellingen ingeschakeld voor zichzelf en voor de jongeren.³ Het Facebook-profiel bevat de naam van de onderzoekster, het logo van de universiteit waar de onderzoekster werkzaam is en het e-mailadres. Kort na het tweede interview verstuurde de onderzoekster een vriendschapsverzoek naar de jongeren die mondeling hadden ingestemd met een vriendschapsverzoek (n = 64). Tweeënzeventig procent (n = 46) van deze jongeren heeft de onderzoekster daadwerkelijk als 'vriend' op Facebook aanvaard, en dit vaak binnen de week na het tweede interview.

3.2.2. COMMUNICATIEPROCES

Om de drop-out zo klein mogelijk te houden, tracht de onderzoekster, sinds het beëindigen

van de eerste onderzoeksfase, het contact met de jongeren te behouden. Met 53 jongeren is het contact tot op heden (juni 2014) onafgebroken behouden. Facebook heeft, met ruime voorsprong, het grootste aandeel in dit succes, gevolgd door sms en e-mail. De volgorde kon misschien anders zijn; het was evenwel een bewuste keuze van de onderzoekster om het contact in eerste instantie te onderhouden via Facebook, omdat 46 jongeren de onderzoekster als 'vriend' op Facebook hadden aanvaard én omdat Facebook een geschikt medium is om met verschillende respondenten tegelijkertijd het contact te onderhouden, wat een enorme tijds winst oplevert voor de onderzoekster. De onderzoekster volgt 38 respondenten⁴ op Facebook door het profiel en het prikbord van de jongeren wekelijks na te lezen. De onderzoekster plaatst evenwel niets op het prikbord van de jongere (geen reacties op prikbord-updates, noch 'likes'), op aanraden van NWADIOKO *et al.* (2011) en JONES *et al.* (2012), om de privacy van de jongere niet te schaden.⁵ Daarnaast onderhoudt de onderzoekster een persoonlijke communicatie met de jongeren: wanneer een jongere online is op het moment dat de onderzoekster het prikbord leest, tracht de onderzoekster in de chatruimte een conversatie met de jongere aan te gaan. Jongeren die zelden tegelijkertijd met de onderzoekster online zijn, worden drie-maandelijks met een persoonlijk bericht gecontacteerd. Op die manier wordt niet alleen het contact onderhouden, maar is de onderzoekster ook op de hoogte van eventuele veranderingen in het leven van de jongeren en kan de band met de jongeren versterkt worden, wat – zoals uit de discussie zal blijken – niet onbelangrijk is (HOB DEN *et al.*, 2011). Veertien jongeren hebben reeds zelf het initiatief genomen om met de onderzoekster een online gesprek aan te gaan in de chatruimte. De aanleiding van dit gesprek was steeds het veranderen van de begeleidings-

² Dit aantal is uitgezonderd de jongeren in de gemeenschapsinstelling (n = 19), omdat zij opnieuw werden opgezocht in de gemeenschapsinstelling zonder hen vooraf te contacteren.

³ Bv. een 'vriend' heeft geen toegang tot de vriendenlijst van de onderzoekster.

⁴ De overige acht jongeren loggen zelden in op Facebook waardoor het contact onderhouden wordt via sms of e-mail.

⁵ Wanneer de privacy-instellingen van de Facebook van de jongere niet maximaal zijn ingesteld, kunnen niet alleen de 'vrienden' van de jongere, maar ook andere gebruikers van Facebook het prikbord van de jongere lezen.

vorm (bv. van een begeleidingstehuis naar Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW)) die ze met de onderzoekster wilden delen. Het gebruik van bijkomende communicatiekanalen, zijnde sms en e-mail, zijn bij deze jongeren tot op heden overbodig gebleken.

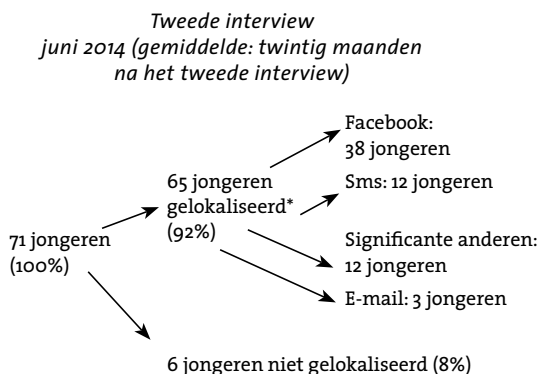
Vijftien jongeren zijn geen 'vrienden' op Facebook met de onderzoekster of loggen slechts sporadisch in. Deze jongeren worden driemaandelijks met een sms of met een e-mail gecontacteerd. Twaalf van deze jongeren verkozen om via sms gecontacteerd te worden, eerder dan via e-mail, omdat ze hun e-mail nauwelijks checken. De jongeren beantwoordden de sms binnen de 12 uur. Drie jongeren wilden het contact liever onderhouden via e-mail. Deze jongeren beantwoorden een e-mail binnen de week.

Sinds het tweede interview tot april 2014 waren achttien jongeren (= 25%) uit het gezichtsveld van de onderzoekster verdwenen, ondanks het gebruik van verschillende communicatiekanalen (voicemail, sms, e-mail, Facebook). Geen enkele jongere had expliciet de verdere deelname aan het onderzoek geweigerd. Alle jongeren konden we dus classificeren onder de categorie 'impliciete weigering follow-up onderzoek', de classificatie van MITCHELL en IRVINE (2008) volgend: tien jongeren konden we niet meer bereiken, omdat de gsm-nummer niet meer in werking was of het e-mailadres niet meer klopte; acht jongeren namen nooit de telefoon op wanneer ze werden opgebeld (de telefoon ging over en was dus aangesloten), en beantwoordden geen sms'en van de onderzoekster; deze jongeren reageerden niet op voicemail of e-mail berichten en negeerden persoonlijke berichten van de onderzoekster op Facebook. Het merendeel van de jongeren dat niet meer te lokaliseren was (11 van de 18), verbleef in de gemeenschapsinstelling ten tijde van de eerste onderzoeksfase.

Door beroep te doen op de significante anderen konden twaalf van de achttien jongeren alsnog gelokaliseerd worden. De significante anderen bezorgden de onderzoekster de nieuwe contactgegevens van de jongeren of lieten de onderzoekster weten waar de jongere verbleef (bv. opname in een psychiatrisch ziekenhuis of een verblijf in de gevangenis). Vijf van de twaalf jongeren hebben ingestemd met de verdere deelname

aan het onderzoek. Dit zijn allemaal jongeren wiens contactgegevens niet (meer) klopten en daardoor niet eerder bereikt konden worden. Vier jongeren hebben verdere deelname aan het onderzoek geweigerd; de andere drie jongeren konden (nog) niet worden gecontacteerd omdat derden (bv. gevangenisdirectie) (nog) geen toestemming hebben gegeven om het contact opnieuw te initiëren. Voor zes jongeren is de kans groot dat ze voorgoed uit het vizier van de onderzoekster verdwenen zijn: bij vier jongeren kon het 'consent to be contacted'-formulier niet worden ingevuld omdat ze geen namen konden noemen van significante personen; twee jongeren hebben het formulier niet ingevuld, omdat ze naar eigen zeggen nooit hun gsm-nummer en/of e-mailadres veranderen. De realiteit bewijst jammer genoeg het tegendeel.

FIGUUR 1: HET BEHOUDEN EN DROP-OUT VAN JONGEREN IN DE FOLLOW-UP PERIODE (NA HET TWEDE INTERVIEW)

* Alle jongeren hebben ingestemd met een follow-up interview, met uitzondering van zeven jongeren (expliciete weigering of nog niet gecontacteerd).

4. Discussie

Deze bijdrage heeft de focus gelegd op het gebruik van sms, Facebook en in mindere mate van e-mail om in contact te blijven met een 'hard-to-follow' populatie, namelijk jongeren in/uit de bijzondere jeugdbijstand, als onderdeel van een follow-up studie.

In dalende volgorde van succes hebben Facebook, sms, significante anderen en e-mail ervoor

gezorgd dat de onderzoekster tot juni 2014 65 respondenten (92%) heeft gelokaliseerd (zie figuur 1). Het gebruik van Facebook van bij de aanvang van de studie heeft zijn vruchten afgeworpen: zowel het direct contact met de respondenten kan intensief onderhouden worden, als het opvolgen van de levenswandel van de respondenten op een indirecte manier door regelmatig het prikbord en de contactgegevens van de respondenten op wijzigingen te checken. Ook al zijn deze contacten vluchtiger en vaak opervlakkiger dan in het echte leven, toch dragen ze bij tot het 'in beeld blijven' van de onderzoekster. Het regelmatig contact, hoe kortstondig ook, kan ervoor zorgen dat de 'rapport' tussen de onderzoekster en de respondent wordt versterkt (STEFANCIC *et al.*, 2004; FENSTER, 2009). Facebook heeft een extra troef daar louter het hebben van een internetverbinding voldoende is om Facebook te raadplegen. Daarom is het zeker voor individuen met een instabiele huisvesting en/of gsm-nummer aan te raden Facebook als (bijkomende) tracking procedure te gebruiken, zoals ook MASSON *et al.* (2013) en MYCHASIUK & BENZIES (2011) bepleitten. Het is hierbij aangewezen de 'nickname' die de respondent op Facebook gebruikt pas na het eerste of tweede interview te vragen, daar uit de literatuur blijkt dat een minimaal vertrouwen in de onderzoeker(s) belangrijk is vooraleer persoonlijke gegevens te delen (HOBDEN *et al.*, 2011). Uit dit onderzoek blijkt ook dat het gebruik van sms als tracking procedure een goede keuze is, zeker bij die jongeren die geen 'vrienden' zijn op Facebook met de onderzoekster. Er zijn vier redenen die de voorkeur voor de sms-tendens kunnen verklaren, zoals ook uit onderzoek van REID en REID (2005) blijkt. Ten eerste verkiezen de respondenten sms boven een telefoongesprek of e-mail omdat sms'en sneller gaat, waardoor de respondenten zonder veel moeite kunnen antwoorden en kunnen reageren wanneer het hen uitkomt. Ten tweede is de populariteit van de sms het gevolg van het grote aantal gratis berichtjes dat operatoren hun klanten aanbieden. Ten derde is sms een goede methode voor minder verbaal sterke jongeren. Ten slotte vinden jongeren het fijn als ze meer tijd hebben om over een respons na te denken

dan bijvoorbeeld in een telefoongesprek. Het blijft echter aan te raden bijkomende tracking procedures te voorzien daar een gsm-nummer snel kan wijzigen.

Overeenkomstig voorgaand onderzoek (BERRY & BASS, 2012), is e-mail als tracking procedure in dit onderzoek niet populair.

De technologische vooruitgang ten spijt, is de onderzoekster er niet in geslaagd om het contact met alle respondenten te behouden. Het zijn vooral de jongeren uit de gemeenschapsinstelling die de 'hard to follow' jongeren zijn: met elf van de negentien jongeren die ten tijde van het tweede interview in de gemeenschapsinstelling verbleven, had de onderzoekster tot april 2014 geen contact (meer). Hiervoor zijn twee mogelijke verklaringen. Ten eerste was hun gsm-nummer zelden nog actief wanneer ze de gemeenschapsinstelling hadden verlaten (door de te lange deactivatie van de simkaart). Ten tweede negeerden deze jongeren het vaakst het vriendschapsverzoek van de onderzoekster op Facebook. De te grote tijdsperiode tussen het tweede contact, waarbij alle jongeren met een Facebook-profiel mondeling hebben ingestemd met het vriendschapsverzoek, en het hebben van internettoegang kan een reden zijn (de jongeren hebben geen toegang tot het internet tijdens hun verblijf in de gemeenschapsinstelling); net zo goed als het sterk aanwezige wantrouwen bij deze jongeren, zoals dit al werd beschreven door VANDER LAENEN (2009) bij jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen. Dat wantrouwen een belangrijke verklaring is, komt tijdens de tweede fase van de follow-up duidelijk tot uiting: vier jongeren, allen met een verblijf in de gemeenschapsinstelling achter de rug, hebben geweigerd verder deel te nemen aan het onderzoek. Dit zijn de enigste weigeringen tot nog toe. Voorgaand onderzoek stelt dat 'rapport' tussen de onderzoeker en de respondent een belangrijke basisvoorwaarde is voor een geslaagd follow-up onderzoek, eerder dan een combinatie van diverse tracking procedures (DUNCOMBE & JESSOP, 2002; MITCHELL & IRVINE, 2008).

5. Conclusie

Follow-up onderzoek, zeker bij kwetsbare groepen, plaatst onderzoekers voor de uitdaging de uitval zo klein mogelijk te houden. Daartoe wordt een combinatie van tracking procedures bepleit in de literatuur (HOBDEN *et al.*, 2011; GRAZIOTTI *et al.*, 2012). Uit voorliggend onderzoek bij jongeren in de bijzondere jeugdbijstand is gebleken dat de onderzoekster, naast de traditionele tracking procedures, ook succesvol een beroep kan doen op SNS en sms om het contact met de respondenten te behouden. Meer onderzoek rond deze tracking procedures bij verschillende (kwetsbare) populaties, zullen de bruikbaarheid ervan verder kunnen onderbouwen. We zijn er ons evenwel van bewust dat bepaalde subcategorieën van 'hard to follow' populaties, zoals thuislozen of mensen met een drugafhankelijkheid, minder gemakkelijk bereikt zullen worden via SNS en sms, omwille van een frequenter instabiel leefpatroon. Ook in voorliggend onderzoek blijken de jongeren uit de gemeenschapsinstelling de 'hard to follow' jongeren te zijn. Daarenboven zijn mensen in detentie niet te bereiken via SNS en sms. Daarom zal het van belang blijven de traditionele tracking procedures niet te verwaarlozen en af te wegen welke tracking procedures het meest zijn aangewezen voor de onderzoekspopulatie waarbij het onderzoek wordt uitgevoerd. Hierbij is het aangewezen de voorkeur van de onderzoekspopulatie zelf voor de manier waarop zij wensen gecontacteerd te worden te honoreren.

Referenties

BERRY, D.M. & BASS, C.P. (2012). Successfully recruiting, surveying, and retaining college students: a description of methods for the risk, religiosity, and emerging adulthood study. *Research in Nursing & Health*, 35, 659-670.

DUNCOMBE, J. & JESSOP, J. (2002). Doing rapport and the ethics of faking friendship. In M. MAAUTHNER, M. BIRCH, J. JESSOP & T. MILLER (eds.), *Ethics in qualitative research*. London: Sage, 107-122.

FENSTER, J. (2009). Challenges to tracking subjects for follow-up research: a case study. *Child Welfare*, 88, 57-75.

GRAZIOTTI, A., HAMMOND, J., MESSINGER, D.S., BANN, C.M., MILLER-LONCAR, C., TWOMEY, J.E., BURSI, C.,

WOLDT, E., NELSON, J.A., FLEISCHMANN, D. & ALEXANDER, B. (2012). Maintaining participation and momentum in longitudinal research involving high-risk families. *Journal of Nursing Scholarship*, 44, 120-126.

HOBDEN, K., CURTIS FORNEY, J., WYSZACKI DURHAM, K. & TORO, P. (2011). Limiting attrition in longitudinal research on homeless adolescents: what works best? *Journal of Community Psychology*, 39, 443-451.

JONES, L., SAKSVIG, B.I., GRIESER, M. & ROHM YOUNG, D. (2012). Recruiting adolescent girls into a follow-up study: benefits of using a social networking website. *Contemporary Clinical Trials*, 33, 268-272.

MASSON, H., BALFE, M., HACKETT, S. & PHILIPS, J. (2013). Lost without a trace? Social networking and social research with a hard-to-reach population. *British Journal of Social Work*, 43, 24-40.

MITCHELL, W. & IRVINE, A. (2008). I'm okay, you're okay?: reflections on the well-being and ethical requirements of researchers and research participants in conducting qualitative fieldwork interviews. *International Journal of Qualitative Methods*, 7, 31-44.

MYCHASIUK, R. & BENZIES, K. (2011). Facebook: an effective tool for participant retention in longitudinal research. *Child: care, health and development*, 38, 753-756.

NWADIUKO, J., ISBELL, P., ZOLOTOR, A.J., HUSSEY, J & KOTCH, J.B. (2011). Using social networking sites in subject tracing. *Field Methods*, 23, 77-85.

REID, F. & REID, D. (2005). Textmates and text circles: Insights into the social ecology of SMS text messaging. In L. HAMILL & A. LASEN (eds.), *Mobile World: Past, Present and Future*. London: Springer-Verlag, 105-118.

SMITH FOWLER, H., AUBRY, T. & SMITH, M. (2004). Conducting evaluation research with hard-to-follow populations: adopting a participant-centered approach to maximize participant retention. *Canadian Journal of Program Evaluation*, 19, 89-108.

STEFANCIC, A., SCHAEFER-McDANIEL, N.J., DAVIS, A.C. & TSEMBERIS, S. (2004). Maximizing follow-up of adults with histories of homelessness and psychiatric disabilities. *Evaluation and Program Planning*, 27, 433-442.

VAN AUDENHOVE, S. & VANDER LAENEN, F. (2014). Transition secured? De beleving van jongeren die de bijzondere jeugdzorg verlaten. In L. PAUWELS

& G. VERMEULEN (eds.), *Update in de Criminologie VII*. Antwerpen: Maklu, 278-303.

VANDER LAENEN, F. (2009). 'I don't trust you, you are going to tell'. Adolescents with emotional and behavioural disorders participating in qualitative research. *Child: Care, Health & Development*, 35, 323-329.

WALTON, M.A., RAMANATHAN, C.S. & REISCHL, T.M. (1998). Tracking substance abusers in longitudinal research: understanding follow-up contact difficulty. *American Journal of Community Psychology*, 26, 233-253.

WILLIAMS, J., McWILLIAMS, A., MAINIERI, T., PECORA, P. & LA BELLE, K. (2006). Enhancing the validity of foster care follow-up studies through multiple alumni location strategies. *Child Welfare*, 85, 499-521.